

GLOBALNE, EUROPEJSKIE I KRAJOWE
SKUTKI PANDEMII COVID-19
DLA GOSPODARKI

WYBRANE PROBLEMY

GLOBALNE, EUROPEJSKIE I KRAJOWE
SKUTKI PANDEMII COVID-19
DLA GOSPODARKI

WYBRANE PROBLEMY

Redakcja naukowa

Marcin Bukowski, Henryk Gawroński

Katarzyna Olszewska, Krzysztof Sidorkiewicz

Krzysztof Starańczak

A K A D E M I A
NAUK STOSOWANYCH
w ELBLĄGU

Elbląg 2023

PRZEWODNICZĄCY ZESPOŁU DS. WYDAWNICTW
AKADEMII NAUK STOSOWANYCH W ELBLĄGU
Prof. dr hab. inż. Jerzy Łabanowski

RECENZENCI

Dr hab. Krzysztof Dobrowolski, prof. Uniwersytetu Gdańskiego
Dr hab. Bogdan Włodarczyk, prof. Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego

REDAKCJA, KOREKTA i SKŁAD
Oficyna Wydawnicza Edytor.org
Lidia Ciecierska

PROJEKT OKŁADKI
Lidia Ciecierska

WYDANO ZA ZGODĄ REKTORA ANS W ELBLĄGU

Elbląg 2023

© by Wydawnictwo ANS w Elblągu

ISBN 978-83-62336-72-2

Wydawnictwo Akademii Nauk Stosowanych w Elblągu
82-300 Elbląg, ul. Wojska Polskiego 1, tel. 55 629 05 55
Wydanie I. Nakład 120 egz. Format B5 Arkuszy wydaw. 22

SPIS TREŚCI

Wstęp.....	7
CZĘŚĆ I. KSZTAŁTOWANIE SIĘ WYBRANYCH RYNKÓW W ZWIĄZKU Z PANDEMIĄ I PO PANDEMII COVID-19	
KATARZYNA OLSZEWSKA, MARTA ANIŚKOWICZ	
Konkurencyjność kształcenia w okresie pandemii COVID-19.....	15
MARCIN BUKOWSKI	
Wpływ pandemii COVID-19 na branżę turystyczną w Polsce.....	35
HENRYK GAWROŃSKI	
Trendy w łańcuchach dostaw w czasie pandemii i wojny.....	65
ANETTA WAŚNIEWSKA	
Determinanty wpływające na przedsiębiorstwa w Polsce podczas pandemii COVID-19.....	95

TADEUSZ LIZIŃSKI

- Działalność inwestycyjna i eksploatacyjna na Żuławach delty Wisły na rzecz ograniczenia ryzyka powodziowego..... 109

MONIKA HASIĆ

- Wpływ pandemii COVID-19 na zachowania konsumenckie Polaków w handlu elektronicznym..... 129

JACEK PIECZONKA

- Wpływ pandemii COVID-19 na wyniki finansowe przedsiębiorstwa branży HoReCa..... 153

MONIKA SZYDA

- Bilans pandemii COVID-19 dla rynku e-commerce w Polsce..... 179

EWA PATRA, JOANNA SITZ

- Wpływ pandemii COVID-19 na funkcjonowanie współczesnych gospodarek – wybrane aspekty..... 199

CZĘŚĆ II. INSTRUMENTY INTERWENCJI PAŃSTWA W ZWIĄZKU Z PANDEMIĄ COVID-19

KRZYSZTOF SIDORKIEWICZ, TOMASZ WINNICKI

- Działania pomocowe państwa w okresie pandemii COVID-19 w opinii przedsiębiorców..... 223

KRZYSZTOF GRABLEWSKI

- „To be like hot potato” – zatrudnienie wspomagane sposobem na walkę z bezrobociem w Polsce w okresie pandemii..... 255

HANNA KRUK

- Dążenie do rozwoju zrównoważonego gospodarek europejskich w trakcie pandemii COVID-19..... 275

MAJA KRASUCKA

- Kondycja finansowa wybranych spółek komunalnych województwa opolskiego w okresie pandemii COVID-19..... 301

PAULINA BROLL-WINKLER

- Wpływ interwencjonizmu państwowego na funkcjonowanie mikroprzedsiębiorstw w dobie pandemii COVID-19..... 323

WSTĘP

Pojawienie się w Chinach na przełomie 2019 i 2020 roku drugiej odmiany koronawirusa ciężkiego ostrego zespołu oddechowego SARS-CoV-2 i wywoływanej przez niego choroby COVID-19 spowodowało zmiany w funkcjonowaniu gospodarki globalnej. Gwałtownie rosnąca liczba zachorowań i rozprzestrzenianie się wirusa na coraz większą liczbę krajów spowodowało ogłoszenie przez Światową Organizację Zdrowia (WHO), 11 marca 2020 roku, stanu pandemii. Negatywne skutki pandemii dotknęły wszystkich sfer życia – ekonomicznej, politycznej, społecznej i psychologicznej – jednak najsilniejszy wpływ wywarła ona na zdrowie i bezpieczeństwo życia człowieka. W celu spowolnienia rozprzestrzeniania się pandemii wprowadzono liczne ograniczenia w działalności gospodarczej. Ze względu na sposób rozprzestrzeniania się wirusa, głównym sposobem walki z nim było ograniczenie interakcji międzyludzkich. W zależności od kraju poziom obostrzeń wiązał się z przyjętą strategią walki z pandemią oraz z aktualnym

wzrostem liczby zakażeń. Wielu ekspertów ekonomicznych postrzega pandemię jako metaforyczne wydarzenie „czarnego łabędzia”, symbolizującego wystąpienie zaskakującego, nieprzewidywalnego wydarzenia o wielkim znaczeniu i poważnych konsekwencjach, które dramatycznie przekształca otoczenie polityczne i gospodarcze, i może wywoływać znaczne zmiany w dotychczasowym życiu społeczno-gospodarczym.

Wpływ pandemii COVID-19 na światową gospodarkę można analizować na trzech głównych płaszczyznach: 1) ograniczenia wielkości produkcji spowodowanego zamrożeniem gospodarki, 2) zakłócenia dotychczasowych łańcuchów dostaw, 3) negatywnych zmian finansowych odczuwanych przez wiele pojedynczych przedsiębiorstw i całych rynków. Na skutek ograniczenia aktywności gospodarczej w pierwszej połowie 2020 roku realny PKB w Europie spadł o poziom dwucyfrowy – zarówno w strefie euro, jak i w całej UE. Tej wielkości spadki nigdy wcześniej nie były obserwowane. Obniżenie liczby zachorowań wywołanych wirusem COVID-19 – i w konsekwencji zniesienie większości wcześniej obowiązujących ograniczeń – spowodowało ożywienie gospodarcze obserwowane w wielu krajach na początku trzeciego kwartału 2020 roku. Wtórny wzrost zakażeń, występujący od jesieni 2020 roku, któremu towarzyszyło pojawienie się nowych, bardziej zaraźliwych mutacji koronawirusa, wymusił jednak konieczność ponownego wprowadzenia lub zaostrzenia dotychczasowych środków zapobiegających rozprzestrzenianiu się pandemii. Środki te w wielu krajach obowiązywały przez cały 2021 rok, pomimo zakrojonej na szeroką skalę akcji szczepień.

Konsekwencje pandemii mogą być odczuwane na długo po jej zakończeniu. Według szacunków University of Cambridge koszt światowej gospodarki spowodowany COVID-19 wyniesie 82 bln dolarów w ciągu pięciu lat od momentu wybuchu pandemii. Jednak ocena długofalowych skutków pandemii pozostaje wciąż istotnym wyzwaniem, ponieważ nawet jej średniookresowe następstwa nie są jeszcze w pełni znane.

Celem niniejszej pracy jest ocena na poziomie lokalnym, europejskim i globalnym skutków pandemii oraz prezentacja sposobu funkcjonowania gospodarki i społeczeństwa w okresie wyjścia z kryzysu po COVID-19. Książka obejmuje czternaście rozdziałów i została podzielona na dwie części.

W pierwszej przedstawiono kształtowanie się wybranych rynków w związku z pandemią COVID-19 i po niej. Zebrano w niej wyniki analiz dotyczących funkcjonowania tych sektorów gospodarki, które w największym stopniu odczuły skutki pandemii: turystyki, logistyki, szkolnictwa, handlu, w tym także e-commerce oraz przedsiębiorstw z sektora finansów publicznych. Druga część książki poświęcona została instrumentom pomocy państwa w związku z wprowadzanymi ograniczeniami w celu przeciwdziałania rozprzestrzeniania się wirusa. Przedstawiono charakterystykę wybranych instrumentów wsparcia oraz ocenę ich wpływu na funkcjonowanie przedsiębiorstw.

Pierwsza część opracowania poświęcona jest funkcjonowaniu wybranych sektorów gospodarki w trakcie trwania pandemii oraz po jej zakończeniu. Zmiany w funkcjonowaniu społeczeństw w związku z pandemią COVID-19 dotknęły nie tylko życia gospodarczego. Jednym ze skutków pandemii jest rozwój i upowszechnienie programów kształcenia na odległość. Masowe zamknięcia szkół i uczelni na całym świecie wywołały zapotrzebowanie na tego typu edukację. W pierwszym rozdziale przedstawiono wyniki analizy dotyczącej konkurencyjności kształcenia w okresie pandemii COVID-19.

Jedną z branż, która w największym stopniu ucierpiała w wyniku wprowadzanych ograniczeń w przemieszczaniu się, była branża turystyczna. Bariery w globalnym podróżowaniu – takie jak konieczność odbywania kwarantanny, obowiązkowe testy COVID-19, ogólne zalecenia dotyczące ograniczenia podróży, brak globalnych procedur dotyczących zdrowia i bezpieczeństwa oraz kolejne fale pandemii – doprowadziły do znacznych strat ekonomicznych w całej branży. Analizę wpływu skutków pandemii na turystykę w Polsce przedstawiono w rozdziale drugim, natomiast rozdział siódmy części pierwszej omawia wpływ pandemii na wyniki finansowe przedsiębiorstwa branży z sektora gastronomiczno-hotelarskiego (HoReCa).

Zamknięcie granic państw oraz ograniczenia w przemieszczaniu towarów i ludzi spowodowały także zakłócenia globalnych łańcuchów dostaw. Ograniczona dostępność towarów i wyższe koszty zaopatrzenia w czasie pandemii oraz w czasie wojny na Ukrainie spowodowały pojawienie się nowych trendów w logistyce globalnej, ze skutkami dla logistyki krajowej – opisane w trzecim rozdziale.

W kolejnym rozdziale omówiono wybrane uwarunkowania sektorów polskiej gospodarki podczas kryzysu pandemii COVID-19. Przedstawia on determinanty wpływające na przedsiębiorstwa działające w Polsce w okresie od października 2020 roku do marca 2022 w pięciu obszarach: przemysł przetwórczy, budownictwo, handel hurtowy, handel detaliczny i usługi.

Kryzys wywołany COVID-19 postawił przed władzami publicznymi i obywatelami wiele nowych wyzwań. Spowodował on konieczność ponoszenia ze strony finansów publicznych dodatkowych, wcześniej nieprzewidzianych wydatków kosztem ograniczenia wydatków w ramach tych zadań, które nie były związane z walką z pandemią. Rozdział piąty pierwszej części książki przedstawia działalność inwestycyjną i eksploatacyjną na rzecz ograniczenia ryzyka powodziowego na przykładzie działań jednostek organizacyjnych Państwowego Gospodarstwa Wodnego Wody Polskie w okresie pandemii COVID-19.

Sytuacja pandemii skłoniła wielu konsumentów do zmiany swoich dotychczasowych nawyków zakupowych lub wręcz do nauczenia się nowych. Jednym z efektów pandemii są obserwowane powszechnie zmiany w preferencji kanałów zakupowych, polegające na wzroście znaczenia zakupów dokonywanych w internecie kosztem zakupów w sklepach stacjonarnych. W rozdziale szóstym omówiono wpływ pandemii COVID-19 na zachowania konsumenckie Polaków w handlu elektronicznym, natomiast w ósmym przedstawiono wyniki oceny wpływu pandemii na rynek zakupów internetowych w Polsce.

Podsumowaniem prezentowanych w pierwszej części książki rozważań jest ostatni, dziewiąty, rozdział, omawiający konsekwencje pandemii COVID-19 na przykładzie zmian gospodarczych, jakie zaszły w Polsce. Przybliżono w nim kwestie związane ze wzrostem interwencjonizmu państwa i jego wpływ na poszczególne obszary funkcjonowania gospodarki. Opisano zmiany w handlu elektronicznym oraz wzrost znaczenia kompetencji cyfrowych i pracy zdalnej, które stały się kluczowe dla efektywnego funkcjonowania polskiego rynku pracy.

Druga część książki została poświęcona instrumentom interwencji państwa w związku z pandemią COVID-19. W celu przeciwdziałania negatyw-

nym skutkom, spowodowanym zakłóceniami w działalności gospodarczej w wyniku pandemii koronawirusa, władze publiczne wielu państw zostały zmuszone do wprowadzenia i uruchomienia różnego rodzaju działań wspierających przedsiębiorców. Wprowadzane restrykcje znacznie ograniczyły możliwości wielu przedsiębiorstw, tak od strony podażowej, jak i popytowej, konsekwencją czego były straty w przychodach i dochodach firm. Wobec powyższego, w celu zapewnienia płynności finansowej przedsiębiorstwom, które ją utraciły, władze krajowe wprowadziły liczne mechanizmy wsparcia. Charakterystyka i ocena skuteczności działań pomocowych państwa w okresie pandemii COVID-19 w opinii przedsiębiorców została przedstawiona w pierwszym rozdziale tej części pracy.

Surowe środki prewencyjne przyjęte przez wiele krajów w pierwszej połowie 2020 roku, spowodowały zahamowanie większości działań gospodarczych i społecznych, konsekwencją czego były m.in. zmiany na rynku pracy. W szczególnie niekorzystnej sytuacji znalazły się osoby wykluczone społecznie z powodu swej niepełnosprawności. W rozdziale drugim przedstawiono zagadnienie zatrudnienia wspomaganego jako sposobu walki z bezrobociem w Polsce w okresie pandemii.

Pandemia stanowiła również ogromne wyzwanie dla osiągnięcia Celów Zrównoważonego Rozwoju (SDG). Sprostanie temu wyzwaniu wymaga kompleksowego zbadania wpływu pandemii na zrównoważony rozwój. Mimo pandemii COVID-19, na poziomie unijnym przygotowano bowiem wiele dokumentów strategicznych, mających na celu osiągnięcie postawionych celów z zakresu gospodarki zrównoważonej i ekorozwoju. Analiza danych statystycznych związanych z rozwojem trwałym i zrównoważonym oraz charakterystyka wybranych, nowych założeń polityki europejskiej w tym zakresie zostały przedstawione w rozdziale trzecim.

Rozdział czwarty został poświęcony identyfikacji i ocenie zmian kondycji finansowej spółek komunalnych w okresie niestabilności wywołanej pandemią COVID-19. Wprowadzone w 2020 roku ograniczenia obejmowały bowiem nie tylko prowadzenie działalności gospodarczej, ale również zamykanie szkół oraz innych instytucji, będących odbiorcą usług realizowanych przez spółki komunalne.

Odpowiedzią polskiego rządu na pojawiający się kryzys wywołany pandemią było wprowadzenie szeregu rozwiązań pomocowych, nazywanych ustawowo Tarczami Antykryzysowymi. Pozwoliły one przedsiębiorstwom dotkniętym skutkami pandemii COVID-19 na poprawę płynności oraz zagwarantowały terminowe wypłaty wynagrodzeń zatrudnionym pracownikom. Wpływ interwencjonizmu państwowego na funkcjonowanie mikroprzedsiębiorstw w dobie pandemii COVID-19 został opisany w ostatnim, piątym rozdziale drugiej części książki.

Chcielibyśmy serdecznie podziękować recenzentom pracy, dr. hab. Krzysztofowi Dobrowlskiemu, prof. UG oraz Bogdanowi Włodarczykowi, prof. UWM, za cenne uwagi i sugestie, które przyczyniły się do powstania tej monografii.

Redakcja